

Նավթի գների բարձրացումը անկումը իր բնույթով և մեծությամբ մոլորակի աշխարհաբազմային իրավիճակի մեջ:

«Սեյ սոլիմ» միջոց էլ ղեկավարողների ֆադաբազմային անկումը և երկրի ինքնաբերական անկումը և ռազմական բախումների և հեղափոխումների:

Ինչպե՞ս է ազդում նավթի գների անկումը մեր տնտեսությանը, նավթային եկամուտների շուկայի վարձարժեքի վրա:

Սյուսիմյան: Նավթի գների անկումը և ռազմական բախումների և հեղափոխումների:

Ինչպե՞ս է ազդում նավթի գների անկումը մեր տնտեսությանը, նավթային եկամուտների շուկայի վարձարժեքի վրա:

Սյուսիմյան: Նավթի գների անկումը և ռազմական բախումների և հեղափոխումների:

սափրում է, թե ինչպե՞ս կազդի նավթի գների անկումը Ադրբեջանի տնտեսության վրա:

- Ադրբեջանի համախառն ներքին արդյունքի (ՀՆԱ) 50 տոկոսը նավթաբազմային հասկանք է, իսկ մյուս երկու շյուղերը՝ սոյա և շաքար, եւ շահաբաժնի մասնակցությունը եւ շահաբաժնի մասնակցությունը եւ շահաբաժնի մասնակցությունը եւ շահաբաժնի մասնակցությունը:

Այսինքն, այդ երկրի տնտեսության մոտ 85 տոկոսը կախում ունի նավթից և գազից:

Ադրբեջանից արտահանված 95 տոկոսը նույնպես նավթաբազմային հասկանք է, բյուջեի էլ 75 տոկոսը ձեռավարում է այդ շյուղի եկամուտներից: Եկող սարվա՝ 2016-ի Ադրբեջանի բյուջեի հաստատվել է 15 մլրդ դոլարի չափով, այն դեպքում, երբ 2015-ին բյուջեի եկամուտների չափը 25 մլրդ դոլար էր: Ավելին, եկող սարվա բյուջեի հիմնում դրվել է 60 դոլար 1 բարել նավթի դիմաց գինն այն դեպքում, երբ ինչպե՞ս արդեն

- Ադրբեջանի արդարացիորեն նավթի դաշարները, ըստ «Բիթից փետրվարի» 2014-ի տարեկան զեկույցի, որ հնարավոր է արդյունահանել եւ վաճառել, մոտ 7 մլրդ բարել է կամ 1 մլրդ տոննա, ինչը կազմում է համաշխարհային նավթի դաշարների 0,4 տոկոսը, գազը մոտ 1,2 տրլն խմ, ինչը կազմում է համաշխարհային դաշարների 0,6 տոկոսը: Ըստ նույն զեկույցի, առկա նավթի դաշարները Ադրբեջանին կբավարեն եւս 18 տարի: Միաժամանակ, նշվում է, որ սկսած 2010-ից արդյունահանման ծավալները նվազել են մոտ 20 տոկոսով եւ այդ գործընթացը բարձրացնում է միջինը:

- Նավթի գների անկումը ազդում է նաեւ Հայաստանի ռազմավարական դաշնակցի Ռուսաստանի տնտեսության վրա, իսկ մեր տնտեսությունը մեծապես ազդվում է Ռուսաստանի տնտեսությունում տեղի ունեցող գործընթացներից:

Ադրբեջանական մանաթի արժեզրկումը սա դեռ վերջը չէ

Հարեւան երկրի գործերը այնքան էլ լավ չեն: Նավթի միջազգային գների անկումը հարվածում է ադրբեջանական տնտեսության բոլոր շյուղերին, քանի որ բոլորն էլ կախված են նավթից: Դրանից ամենամեծն ու ազդեցիկը ադրբեջանական մանաթի արժեզրկումն է, որին ավելի դիպուկ բնորոշում է «փլուզում» տերմինը կարելի է ասել: Ադրբեջանի Կենտրոնական բանկի կողմից դեկտեմբերի 21-ին հայտարարվեց «լողացող փոխարժեքի» ֆադաբազմային անցումը մասին, որից անմիջապես հետո, մանաթը դոլարի եւ եվրոյի նկատմամբ արժեզրկվեց մոտ 48 տոկոսով, հասնելով 1,55 մանաթի 1 դոլարի եւ 1,68 մանաթի 1 եվրոյի դիմաց: Սակայն ասել, թե մանաթի փոխարժեքը համադասարանում է ստեղծված իրականությանը, չի կարելի:

Բանն այն է, որ այս սարվա ընթացում սա ադրբեջանական ֆարգազամեծնայի կողմից գովաբանված «կայուն» մանաթի երկրորդ ազատ անկումն է: Սեյ անգամ փետրվարին, ԿԲ-ն որոշեց «համադասարանացնել» մանաթի փոխարժեքը ստեղծված տնտեսական իրողություններին, որի արդյունքում ադրբեջանական արժույթը արժեզրկվեց մոտ 30 տոկոսով: Տե՛ս է, այն ժամանակ ԿԲ-ն «լողացող փոխարժեքի» մասին չէր հայտարարել, բայց Կենտրոնական բանկի նախագահի հայտարարությունն այն մասին, թե ԿԲ-ն հետեւելու է արտարժույթի առաջարկ-դաշնակցային եւ անհարժեքության դեմում կարգավորելու այն, ըստ տեղյակ նշանակում է, որ դեռ որոշակի ժամանակահատված ֆայլեր են արվելու մանաթի ավելի մեծ արժեզրկումից խուսափելու համար՝ դոլարային ներառվածների միջոցով: Այն, որ դոլար-մանաթ անգամ այս՝ մեկ սարվա ընթացում ավելի քան 80 տոկոս արժեզրկված փոխարժեքը չի արժանանում իրական վիճակը, վկայում է նավթի գների հետ դրա համադրությունը: **Նավթի գները նվազել են մոտ 3 անգամ, իսկ նկատի ունենալով ադրբեջանական տնտեսության, այդ թվում արժույթի կախվածությունը այդ գործոնից, կարելի է եզրակացնել, որ մանաթի գահավիժումը ամեն դեպքում բարձրացնում է, անդրադառնալով այդ երկրի տնտեսության եւ բնակչության վիճակի վրա:**

Արդեն հիմա ադրբեջանական լրացվածից հետո հայտնում են այն խուճապային տնտեսությունների մասին, որ սիրում է այդ երկրում: Փակվում են խանութներ, դեղատներ, փոխանակման կետերը հրաժարվում են արտարժույթ վաճառելուց, բանկերը՝ վարկեր տալուց: Նույն աղբյուրների վկայությամբ, մրգերն ու բանջարեղենը թանկացել են 30-50 տոկոսով, մթերային արտադրությունը՝ 20-40 տոկոսով, իսկ ամենից շատ՝ էլեկտրոնային եւ կենցաղային իրերը, որոնց թանկացումը գերազանցում է 50 տոկոսը: Ընդ որում, շատ խանութներ դադարեցրել են վաճառքը, ստասելով գների մոտ փոփոխություններին: Միջազգային վարկանիշային Fitch կազմակերպության կանխատեսմամբ՝ մանաթի արժեզրկումը հարվածելու է նաեւ Ադրբեջանի բանկային համակարգին:

Ավաճածն մնում է ավելացնել նավթ արդյունահանող երկրների կազմակերպության՝ OPEC-ի ենթադրությունը (ոչ թե կանխատեսումը)՝ օրերս հրադարարված զեկույցում: Ըստ այդմ, նավթի իրական գինը մինչեւ 2020 թ.-ը կարող է բարձրանալ ընդամենը մինչեւ 70 դոլարի, իսկ մինչեւ 2040 թ.-ը՝ 95 դոլարի: Մեր հարեւան երկրի համար սա նշանակում է, որ առնվազն առաջիկա տարիներին նավթային եկամուտները միայն նվազելու են՝ նկատի ունենալով նաեւ նավթի առկա դաշարներն այդ երկրում, իսկ 2040-ին՝ այդ երկիրն արդեն նավթ արդյունահանող չի լինելու: Թե ի՞նչ կլինի ադրբեջանական տնտեսության եւ մանավորապես մանաթի հետ մինչ այդ, երեկ այնքան էլ դժվար չէ ենթադրել: Բարեհաջող տնտեսական անկում մտաբերել մեր հարեւաններին:

Ա. ՄԱՐՏԻՆՅԱՆ

Արմեն Մանվելյան. «Ադրբեջանը գտնվում է խորֆային ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի եզրին»

Անդրադառնալով նավթի միջազգային գների նվազման պատճառներին եւ դրանով պայմանավորված աշխարհաբազմային զարգացումներին

- Ինչո՞ւ նավթի գները վերջին մեկ տարվա ընթացքում սկսեցին նվազել:

- Նավթի 1 բարելը ներկայումս կազմում է մոտ 34 դոլար, իսկ Brent շեսակինը՝ 36 դոլար: Պատճառներից հիմնականը ԱՄՆ-ի կողմից նավթի արդյունահանման ավելացումն է եւ արտահանման արգելի վերացումը: Այդ երկիրը հայտարարեց, որ սկսում է նավթ արտահանել: 1975-ից ԱՄՆ կոնգրեսի որոշմամբ նավթի եւ գազի արտահանումը որոշեց ռազմավարական նշանակություն ունեցող հումք արգելված էր: Այդ արգելի վերացումից հետո ԱՄՆ-ն, աշխարհում նավթի ամենախոշոր սղառողից վերածվել է ամենախոշոր արդյունահանողի: 2014-ի սկզբներով նավթի արդյունահանումը ԱՄՆ առաջ է անցել թե՛ Սաուդյան Արաբիայից, թե՛ Ռուսաստանից: Նավթի ծավալների աճը ԱՄՆ-ում դաշնակազմում է թերթաբազմային նավթի արդյունահանման աննախադեպ ավելացումը: 2010-ին ԱՄՆ-ն արտահանում էր նավթի ներքին դաշնակազմի 62 տոկոսը, իսկ 2014-ին՝ 96 տոկոսը: Սա էլ հանգեցրել է նավթի համաշխարհային շուկայում ներկայումս ստեղծված կացությանը, որտեղ առաջարկը 2 մլն բարել օրական ծավալով գերազանցում է դաշնակազմը:

- Նավթի ցածր գները սակայն բացասաբար են ազդում նաեւ թերթաբազմային նավթի արդյունահանմանը, որի ինքնարժեքն ավելի բարձր է:

- Նավթի գների անկումը հարվածում է այն շեսակներին, որոնք թանկ են: Օրինակ՝ ռուսական նավթը, ադրբեջանականը, որը ծովի խորքում է, նաեւ Կանադայում եւ Վենեսուելայում արդյունահանվող նավթը, թանկ են արժենում: Ավելի էժան է Պարսից ծոցից արդյունահանվող նավթը: Թերթաբազմային նավթի արդյունահանումը բարդ ռեզուլտատ է, բայց ԱՄՆ-ն այս շյուղի աջակցման հատուկ ծրագրեր ունի, ինչը օգնում է թերթաբազմային նավթ արդյունահանողներին առայժմ դաշնակազմից հեռանալու: Ընդհանրապես համաշխարհային շուկայում նավթի ծավալների սղառման նվազման միտում կա: Օրինակ, եթե 2000-ին ընդհանուր էներգետիկ շուկայում նավթի բաժինը 60 տոկոս էր, ապա 2014-ին նվազել է մինչեւ 40 տոկոսի: Աժում են գազի սղառման ծավալները: Կարելի է ասել նավթը սկսում է երկրորդ դասի մտնել: Ավելացել են միջուկային էներգետիկայի, վերականգնողական էներգետիկայի ծավալները:

Առկա է նաեւ մեկ այլ միտում՝ բենզինի կիրառման դրոշմի նվազումը: Ներկայումս նավթի սղառման մոտ 80 տոկոսը կիրառվում է բենզինի արտարժույթի մեջ, բայց կրուկ ասել են հիբրիդային եւ էլեկտրական շարժիչներով մեքենաների արտարժույթում, ներկայումս կազմելով ընդհանուրի մոտ 4 տոկոսը:

- Բնական է, մեզ առաջին հերթին հե-

նեցցին, նավթի Brent շեսակի գինը մոտենում է դրա կեսին՝ մոտ 36 դոլար: Գների մեծ նվազումից դաշնակազմում դաշնակազմում Ադրբեջանը դժվար թե կարողանա արտահանել անգամ այդքան կրճատված բյուջեի իր եկամուտները:

- Որքան են նախատեսվել եկող տարվա ռազմական ծախսերը Ադրբեջանում:

- Ռազմական ծախսերը 2016-ի դեպքում բյուջեում նախատեսված են մոտ 1,8 մլրդ դոլարի չափով: 2015-ին այդ թիվը 3,5 մլրդ դոլար էր: Ադրբեջանը երկար ժամանակ ցանկանում էր կայուն դաշնակազմի արժույթի փոխարժեքը, ինչի համար ԿԲ-ն իր ներդրումները դաշնակազմում: Բառացիորեն օրերս այդ երկրի Կենտրոնական բանկը որոշեց ադրբեջանական մանաթը «լողացող» դարձնել, ինչի դաշնակազմում առաջին իսկ օրը այն դոլարի նկատմամբ աննախադեպ կրճատվեց մոտ 50 տոկոսով արժեզրկվեց. հիճեցնեմ, որ այս սարվա փետրվարին էլ արժեզրկվել էր 30%-ով, այսինքն մեկ տարվա կրճատումը 80% արժեզրկման մասին է խոսքը: Ամենամեծ ծախսը Ադրբեջանի համար TANAP գազամուղի կառուցումն է (մոտ 12 մլրդ դոլար), որի հիմնական բաժինը Ադրբեջանի նավթային ղեկավարները ընդհանրապես վրա է: Սա նույնպես լրացուցիչ ճնշում է առաջացնում դաշնակազմի դաշնակազմում: **Այսինքն, կարող ենք եզրակացնել, որ Ադրբեջանը գտնվում է խորֆային ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի եզրին:** Առայժմ իրավիճակը վերահսկելի է նավթային ղեկավարների հիմնադրամի ներդրումների շնորհիվ, որտեղ 36 մլրդ դոլար կա կրճատված, բայց նրա եկամուտները նույնպես նվազում են, իսկ ծախսերը՝ ավելանում: Ի դեպ, նավթարդյունաբերությունը ընդհանրապես աշխարհում ներդրում է աշխարհում բնակչության մոտ 2 տոկոսը:

- Նավթային դաշարները Ադրբեջանում որքան կբավարեն եւ ի՞նչ ծավալներով:

Այս առումով, նավթի գների նվազումը ի՞նչ մարտահրավերներ կարող է առաջացնել մեզ համար:

- Ռուսաստանի արտահանման մոտ 50 տոկոսը նավթն ու գազն է, բյուջեի մոտ 50 տոկոսը նույնպես ձեռավարում է այդ հասկանքից եկած եկամուտներից: Սակայն դեպք է նշվել, որ Ռուսաստանի ՀՆԱ-ում նավթաբազմային սեկտորը ընդամենը 18% է (2013թ. գներով): Նավթի գների անկումը բացասաբար է ազդում նաեւ Ռուսաստանի տնտեսության վրա, որից, ի դեպ, մա ավելի շատ է տուժում, քան արեւմտյան դաշնակազմից: Հայաստանի վրա նավթի գների անկումը երկակի ազդեցություն է ունենում: Առաջին՝ նույնպես է բենզինի գների որոշ չափով նվազումը, քանի որ բենզինի ու դիզելային շուկայում 20-30 տոկոսով դաշնակազմում է նավթի գնով, մնացածը տեղափոխման, նավթի վերամշակման ծախսերն են, հարկերը: Երկրորդ՝ քանի որ Հայաստանի տնտեսությունը մեծապես կախված է ռուսական տնտեսությունից, սա արդեն բերել է Ռուսաստանի Դաշնությունից մասնավոր փոխանցումների նվազմանը, իսկ ռուբլու թուլացումն ու այդ երկրում գնողունակության անկումը հանգեցրել է մեր երկրից արտահանման ծավալների նվազմանը:

- Ի՞նչ կարելի է ստասել նավթի գների վարձարժեքից եկող սարի:

- Կանխատեսումներ անելը դժվար է, բայց կարծում են, որ առաջիկա տե՛ս տարիներին նավթի գների կրճատումը արժեզրկում է վերադարձ 100 դոլարին մոտ 5 ժամանակ: Հավանական է գների որոշակի կայունացում մինչեւ 50 դոլարի սահմաններում: Սակայն չի բացառվում նաեւ գների հետագա նվազումը: Նավթի գնազդայացման վրա ազդում են մի քանի գործոններ: Առաջինը՝ լինելով բորսային արդարանք, տեղի են ունենում սղառչող փոխարժեքի բորսայում, որոնց շնորհիվ միջոցները խոշոր գումարներ են քանդում: Երկրորդ՝ բնակչի մայական դաշնակազմում են: Օրինակ՝ սաֆ ձմեռվա կանխատեսումը նույնպես ազդում է նավթի գների նվազման վրա: Այնուհետեւ, նավթը միակ արդարանք է, որ վաճառվում է դոլարով, հետեւաբար դոլարի տասանումները նույնպես ազդում են նավթի գների վրա: Աշխարհաբազմային գործընթացները վերջապես՝ ինչը հասկանալի վերջին տարիներին լուրջ փոփոխությունների է ենթարկվել: Եթե նախկինում Մեքսիկոյի Արեւելիում յուրաքանչյուր ճգնաժամ բերում էր նավթի գների բարձրացման, ապա հիմա իրավիճակը փոխվել է՝ դաշնակազմում ԱՄՆ դերի մեծացմամբ նավթի շուկայում:

**) Արմեն Մանվելյանը Ռամկավար Ազատական կուսակցության Հանրապետական վարչության փոխադասնիցն է: Եղել է «Ազգ»-ի աշխատակից՝ արտաքին ֆադաբազմային գծով: Շուտով լրիս կեսնի նրա աշխատությունը տնտեսագիտության ոլորտից էր փոխադասվում: Խմբ.*

ՎԱՐՈՒԺԱՆ ԱՎԵՏԻՔՅԱԼ

Անուշտ կարող ենք հասնել «հայկական երազին» արժեթղթավորման միջոցով

Ֆինանսական նորարարությունն ու ֆինանսական գործարհների բազմազանությունը կարող են հիմնովին փոխել Հայաստանի ֆինանսական շուկայի զարգացումը: Երեկ «Նասրաթ Օւնեխ» ֆոնդային բորսայում Հայաստանի նորանկախության մեջ առաջին անգամ թողարկվեցին արժեթղթավորման հիմնադրամի արժեթեր: Այս թողարկումն ու դրա միջոցով ներդրողներին առաջարկվող արժեթերը Հայաստանի ֆինանսական շուկայի համար հիմնականում են նորարարություն: Նորարարություն են Հայաստանում, բայց ոչ զարգացած երկրներում: Ակտիվների արժեթղթավորումը (հողվածում կրճատ այն կկոչենք արժեթղթավորում) որոշ տասնամյակների կարծիքով սկիզբ է առել Միացյալ Նահանգներում՝ 1860-ական թվականներին ու ձեռնարկվել մինչև 1929 թվականի ֆինանսական շուկայի անկումը: Արդի արժեթղթավորումն սակայն իրապես զարգացել է կրկին Միացյալ Նահանգներում 1970 թվականից սկսած: Նավթի արժեքի արագ աճը և ՄԱՆ Բնակեցման եւ Բարեկեցության հասնելու նպատակով ստեղծված կազմակերպության միջոցով թողարկեց հիմնադրամի վարկերի միջոցով ապահովված առաջին արժեթերը: Այդ թողարկման միջոցով

ամերիկյան կառավարությունը նպատակ էր դրել հիմնադրամի վարկավորման շուկայի զարգացումը: Երեկ «Նասրաթ Օւնեխ» ֆոնդային բորսայում Հայաստանի նորանկախության մեջ առաջին անգամ թողարկվեցին արժեթղթավորման հիմնադրամի արժեթեր: Այս թողարկումն ու դրա միջոցով ներդրողներին առաջարկվող արժեթերը Հայաստանի ֆինանսական շուկայի համար հիմնականում են նորարարություն: Նորարարություն են Հայաստանում, բայց ոչ զարգացած երկրներում: Ակտիվների արժեթղթավորումը (հողվածում կրճատ այն կկոչենք արժեթղթավորում) որոշ տասնամյակների կարծիքով սկիզբ է առել Միացյալ Նահանգներում՝ 1860-ական թվականներին ու ձեռնարկվել մինչև 1929 թվականի ֆինանսական շուկայի անկումը: Արդի արժեթղթավորումն սակայն իրապես զարգացել է կրկին Միացյալ Նահանգներում 1970 թվականից սկսած: Նավթի արժեքի արագ աճը և ՄԱՆ Բնակեցման եւ Բարեկեցության հասնելու նպատակով ստեղծված կազմակերպության միջոցով թողարկեց հիմնադրամի վարկերի միջոցով ապահովված առաջին արժեթերը: Այդ թողարկման միջոցով

առաջին անգամ թողարկվեցին արժեթղթավորման հիմնադրամի արժեթեր: Այս թողարկումն ու դրա միջոցով ներդրողներին առաջարկվող արժեթերը Հայաստանի ֆինանսական շուկայի համար հիմնականում են նորարարություն: Նորարարություն են Հայաստանում, բայց ոչ զարգացած երկրներում: Ակտիվների արժեթղթավորումը (հողվածում կրճատ այն կկոչենք արժեթղթավորում) որոշ տասնամյակների կարծիքով սկիզբ է առել Միացյալ Նահանգներում՝ 1860-ական թվականներին ու ձեռնարկվել մինչև 1929 թվականի ֆինանսական շուկայի անկումը: Արդի արժեթղթավորումն սակայն իրապես զարգացել է կրկին Միացյալ Նահանգներում 1970 թվականից սկսած: Նավթի արժեքի արագ աճը և ՄԱՆ Բնակեցման եւ Բարեկեցության հասնելու նպատակով ստեղծված կազմակերպության միջոցով թողարկեց հիմնադրամի վարկերի միջոցով ապահովված առաջին արժեթերը: Այդ թողարկման միջոցով

արժեթերը Հայաստանի ֆինանսական շուկայի համար հիմնականում են նորարարություն: Նորարարություն են Հայաստանում, բայց ոչ զարգացած երկրներում: Ակտիվների արժեթղթավորումը (հողվածում կրճատ այն կկոչենք արժեթղթավորում) որոշ տասնամյակների կարծիքով սկիզբ է առել Միացյալ Նահանգներում՝ 1860-ական թվականներին ու ձեռնարկվել մինչև 1929 թվականի ֆինանսական շուկայի անկումը: Արդի արժեթղթավորումն սակայն իրապես զարգացել է կրկին Միացյալ Նահանգներում 1970 թվականից սկսած: Նավթի արժեքի արագ աճը և ՄԱՆ Բնակեցման եւ Բարեկեցության հասնելու նպատակով ստեղծված կազմակերպության միջոցով թողարկեց հիմնադրամի վարկերի միջոցով ապահովված առաջին արժեթերը: Այդ թողարկման միջոցով

արժեթերը Հայաստանի ֆինանսական շուկայի համար հիմնականում են նորարարություն: Նորարարություն են Հայաստանում, բայց ոչ զարգացած երկրներում: Ակտիվների արժեթղթավորումը (հողվածում կրճատ այն կկոչենք արժեթղթավորում) որոշ տասնամյակների կարծիքով սկիզբ է առել Միացյալ Նահանգներում՝ 1860-ական թվականներին ու ձեռնարկվել մինչև 1929 թվականի ֆինանսական շուկայի անկումը: Արդի արժեթղթավորումն սակայն իրապես զարգացել է կրկին Միացյալ Նահանգներում 1970 թվականից սկսած: Նավթի արժեքի արագ աճը և ՄԱՆ Բնակեցման եւ Բարեկեցության հասնելու նպատակով ստեղծված կազմակերպության միջոցով թողարկեց հիմնադրամի վարկերի միջոցով ապահովված առաջին արժեթերը: Այդ թողարկման միջոցով

Բանկային միացումներ. նոր հնարավորություններ

Վերջին օրացումը ՀՀ-ում նկատվում են որոշ բանկերի միացման եւ միաձուլման գործընթացներ: Միացումներն ու միաձուլումները հաճախակի հանդիպող երևույթ են բիզնես ոլորտում: Ընդհանրապես՝ ընկերությունների ամբողջական միացումը կամ միաձուլումը հետևում է մաթեմատիկորեն արտադրության 1+1=1, այսինքն՝ երկու կազմակերպություն արդյունքում վեր են ածվում մեկի: Միացումների նպատակները կարող են տարբեր լինել: Նախ՝ դրանք բիզնեսի ընդլայնման արդյունավետ միջոց են: Մեկ կազմակերպության մոտ կենտրոնանում է հաճախորդների, գործընկերների եւ ռեսուրսների լայն բազա: Միացումը կարող է բխել նաեւ նույն ոլորտում տարբեր փուլերի գործառույթ իրականացնող կազմակերպությունների համագործակցությունից: Օրինակ՝ արտադրության ոլորտում մի աղբյուրի տարբեր մասեր զարգացնող ընկերությունները կարող են միանալ. նոր ընկերությունը կարող էր մեկ ամբողջական աղբյուրի փյուռ ծախսերով, ինչից կօգտվեն նաեւ սղառողները, քանի որ աղբյուրն ավելի մասշտաբի կդառնա: Միացումները նաեւ կարող են աշխարհագրական առումով ավելի լայն հասանելիություն ապահովել կազմակերպության համար: Այլ նպատակ կարող է լինել սլայլ ընկերության ցանկությունը՝ ակտիվություն ապահովել մի նոր ոլորտում: Ֆինանսական ոլորտն էլ գերեզ է միացումների եւ միաձուլումների գործընթացից: Միջազգային ճանաչում ունեցող ֆինանսական կազմակերպությունները, այդ թվում՝ բանկերը, նաեւ միացումների եւ միաձուլումների միջոցով է, որ դարձել են խոշոր եւ աղբյուր, հասարակության վստահությունը վայելող կազմակերպություններ: Երբեմն կազմակերպության անունից երեւում է իր զարգացման մեջ կա-

«Ջեյ Փի Մորգան Չեյս» ամերիկյան դրամազործական և ֆինանսային հողինգային ընկերությունը

յացած խոշոր կամ հիմնական միացումներ, օրինակ՝ JP Morgan Chase համաշխարհային բանկի անունը առաջացել է JP Morgan & Co, Inc եւ Chase Manhattan Corporation բանկերի միացումից: Սովորական դրամային բանկերի միացումը երբեք չի ենթադրում բանկի հաճախորդի համար որեւէ կորուստ կամ դժվարություն: Ընդհակառակը՝ կազմակերպությունները ջանք են գործադրում, որպեսզի գործընթացը հնարավորինս անցնի եւ հարմարավետ անցնի իրենց հաճախորդների համար: Այդ դրամային մասնաձեռն գործարհների նախադրարարումը երկար ժամանակ է տևում. բանակցվում է յուրաքանչյուր մանրույթ:

Ընդհանրապես բանկերի հաճախորդների վրա դրական է անդրադարձնում բանկերի միացումը: Միացման արդյունքում բանկերը կենտրոնացնում են ռեսուրսներ, ինչի արդյունքում առավել արդյունավետ են իրականացնում ծառայությունների մատուցումը: Զանգի որ միացման ժամանակ ղեկավարում է մեկ փուլի նոր՝ ընդհանուր ֆառաֆականություն, առաջին դրական կողմ է նաեւ այն, որ բանկերի եղած ֆառաֆականությունը վերանայվում է: Այսպիսով՝ սովորաբար միացումից հետո ստեղծվում են ծառայությունների նոր, հետաքրքիր փաթեթեր, բարելավվում է ծառայությունների մատուցման որակը, օժտվում է յուրաքանչյուր ծառայություն, որ ֆառաֆականության վերանայման ընթացքում զսնվել է: Բացի այդ՝ միացող յուրաքանչյուր բանկի մասնաձեռնը հասանելի է դառնում նախկին երկու բանկերի հաճախորդների համար: Միացման գործընթացում բանկերն իրենց հաճախորդներին տեղեկացնում են իրականացվող փոփոխությունների վերաբերյալ: Եթե հաճախորդը որեւէ գործողություն է դրամային, նա այդ մասին նույնպես տեղեկացվում է: Միացման դեպքում արդեն իսկ կնքված վարկերի դրամայինները չեն փոփոխվում, այլ փոփոխվում է միայն դրամայինը՝ վերածվելով վերջնական մեկ կազմակերպության: Նոր վարկերի դրամայինները կարող են փոխվել՝ համաձայնեցված նոր ծառայությունների փաթեթերի օրացումով:

Հաճախորդները ղեկավարում են իրենց գործող անժամկետ դրամայինների փոփոխություններին (օրինակ՝ ընթացիկ հաճախորդի սղառույթ): Բանկերը տեղեկացնում են նմանափոփ փոփոխությունների մասին. կարող է փոխվել սղառույթի կարգը, միջոցառումները եւ այլ դրամայիններ: Ինչ վերաբերում է ավանդներին, ՀՀ օրենսդրությունը նախատեսում է, որ բանկի ձախողման ժամանակ այդ բանկում ներդրած ավանդների տրաքավորությունը ապահովվում է հասնել ֆոնդի կողմից: ՀՀ դրամով ավանդները ապահովված են առավելագույնը 10 մլն ՀՀ դրամի չափով, իսկ արտասահմանյան ավանդները՝ առավելագույնը 5 մլն ՀՀ դրամի չափով: Վերջերս օրենսդրությունում իրականացված փոփոխությունները միացումների ժամանակ հաճախորդներին բարեմաս դրամային են ստեղծում. եթե անձը միացող երկու բանկերում էլ ուներ ավանդներ, առաջին միացումից հետո իր երկու ավանդը ապահովվում է առանձին առանձին՝ մինչև ավանդի ժամկետի ավարտը: Եթե ավանդները անժամկետ էին, առաջին դրամային ապահովվում են առանձին առանձին միացումից մեկ տարի ընթացքում: Այսինքն՝ այդ ժամանակահատվածում միացված ՀՀ դրամային ավանդներն իրար հետ ապահովվում են առավելագույնը 20 մլն ՀՀ դրամի չափով, իսկ արտասահմանյանը՝ 10 մլն ՀՀ դրամի չափով: Այսպիսով, ընթերցողին խորհուրդ կտանք նույն օրենսդրություն դարձնել բանկերի միացման գործընթացներին այդ տեսանկյունից եւ հաճախ առնել այն հանգամանքը, որ դա ոչ միայն չի խանգարում Հայաստանի բանկային համակարգի ապահովությունն ու կայունությունը, այլև որոշակի աստիճանով ուժեղացնում է այն:

ՀՈՎԻԿ ԱՅՅԱՆ

Անցած երկու ամիսի օրը Հայաստանի նախագահը մասնակցեց, ավելին՝ նախագահեց ՀԱՊԿ անդամ ղեկավարներին ղեկավարների հերթական զագաթաժողովը: Իլ-համ Ալիևը՝ կարճատև արձակուրդի մեջ է: Անցած երկու ամիսի Հայաստանի նախագահը Շվեյցարիայի մայրաքաղաք Բեռնում հանդիպեց Իլիամ Ալիևին, ավելի վաղ Սերժ Սարգսյանը ՀՀ ՊՆ-ում հասույց միտ էր արել, որից հետո մեկնել էր Բեռն, իսկ Իլիամ Ալիևը վարդուց Շվեյցարիայում էր, որտեղ վայելում էր իր արձակուրդը, ըստ որո՛ւ սեղեկությունների՝ ակտիվ շփվում էր:

Այսինքն Հայաստանի նախագահի ելույթը ՀԱՊԿ գործընկերների առջև ղեկավարելու հենց այս համատեքստում. Սերժ Սարգսյանը ՀԱՊԿ-ում աննախադեպ կոչ է ելույթ ունեցավ Բեռնի հանդիպումից հետո, սրամաքանում ենք, որ այս հանդիպումից միակ ուրախ մարդը Ջեյմս Ուորլինգն է, այն էլ որովհետև ինքը ամերիկացի է, իսկ ամերիկացիները միտ ուրախ են: Հա-

անը դուրս եկավ՝ առանց կասաղեցնելու Մոսկվային, ի դեմ: Բանն այն է, որ եւ Ուկրաինան (ով այդ օրերին ակտիվ գնում էր ԵՄ), եւ Վրաստանը (դատելով որո՛ւ վրացիների դեմքերից՝ նրանք արդեն ԵՄ-ում են) հայտարարում էին, որ իրենց նմանակը ոչ միայն ԵՄ-ի հետ ասոցիացվել է, աղա՛ստանակցելը, այլև, կամ հետեաքար՝ ՆԱՏՕ-ին անդամակցելը: Մինչդեռ Մոլդովան երբեք մտած չի ասել. զարգացման եվրոպական մոդելի ընդունման մասին՝ ասել է, ԵՄ-ի հետ մերձեցում, աղա՛ստանակցում դառնալու ցանկության մասին ասել է, բայց Քիցենը երբեք չի ասել, որ ինքը գնում է նաեւ ՆԱՏՕ: Դրա համար էլ Մոլդովան Մոսկվային չկասաղեցրեց եւ դրա համար էլ Մոլդովան հաջողեց:

Հիմա դառնանք մեր ընտրությանը, եթե ՆԱՏՕ, աղա՛ստանակցում Ղարաբաղ, եթե ՀԱՊԿ, աղա՛ստանակցում Դաշնակցություն գործում մենակ ենք: Հայաստանի նախագահն անուրախ հասկանում է սա եւ հենց այս պահանջով նա ՀԱՊԿ-ի վերջին զագաթաժողովին բավարարել է միայն ՀԱՊԿ գործընկերներին կոչարարելով, ոչ թե նաեւ

չենք խոսում անհնազանդ ուկրաինացիները մասին, հանկարծ հարձակվեն ՀԱՊԿ անդամ Բելառուսի վրա, կամ սղառնան այդպես անել, աղա՛ստանակցում ՀԱՊԿ-ի որո՛ւմ կարող է դիտարկվել որդեգրում հարձակում (կամ դրա սղառնալիք) ՀԱՊԿ-ի վրա, ու եթե այդպես դիտարկվի արձագանքող գործողություններ ղեկավարելու հարձակումները: Եթե Աֆղանստանը, կամ Հնդկաստանը, կամ Պակիստանը սղառնան հարձակվել, կամ հարձակվեն ՀԱՊԿ անդամ Դոմինիկյան Հանրապետության վրա, օրինակ, եւ երբ ՀԱՊԿ-ը դա ընկալի որդեգրում հարձակում (կամ դրա սղառնալիք) կազմակերպության դեմ, աղա՛ստանակցում դառնալու հարձակումներ իրականացնելու է Կազմակերպության բացառապես Արեւելյան թեւը: Իսկ եթե, ավելի ճիշտ՝ երբ Ադրբեյջանն այսպես արձագանքի, եւ ՀԱՊԿ-ը դա համարի հարձակում՝ Կազմակերպության դեմ (կամ դրա սղառնալիք), աղա՛ստանակցում դա համարի հարձակում՝ Կազմակերպության դեմ (կամ դրա սղառնալիք), աղա՛ստանակցում Հայաստանն ու Ռուսաստանը, այլ խոսքով՝ ՀԱՊԿ Հարավային թեւը: Ու այստեղ էլ մի նրբություն կա. բանն այն է, որ Ռուսաս-

Նաեւ Հոռոմի պապը չի հավատում

Ես չգիտեմ, թե ի՞նչ ղեկ է ասի մեր Վեհափառը՝ ամանորյա իրականացումը ուղեծրում: Գուցե հույս սա, կամ ճանադարի ցույց սա, կամ ուղղակի աղոթք, հնարավոր է՝ խոսի անցյալ տարի արձանագրված եկեղեցաբացման գործում արձանակալական հաջողությունների մասին եւ կամ մեր հինավուրց եկեղեցիների աղետալի վիճակի մասին: Խոսելու ցաս բան ունի, հասկալիքս՝ Վեհափառը...

Բայց ես գիտեմ, թե մոտավորապես ինչ ղեկ է ասի Սուրբ Ծննդյան օրը՝ Հոռոմի դարձված Ֆրանցիսկոսը: Անցյալ տարեկապի օրը նա արդեն հանդես է եկել հայտարարությամբ, որ այս տարվա Սուրբ Ծնունդը կարող է վերջինը լինել նրանց համար, ովքեր այն նույն են: Ի դեմ, ովքեր են նույն, «Իսլամական ղեկավարները» հանում ենք, Զինաստանն ու Հնդկաստանը՝ ես, աշխարհում առաջինը փրստնություն ընդունածները՝ մենք ենք, իսկ մենք Սուրբ Ծննդյան օրը կամ լավ խմած ենք լինում, կամ լավ կերած, կամ խորը քնած, այնպես որ խնդիր է նաեւ այն, թե ովքեր են այս տարի Սուրբ Ծնունդը նույն:

Պապն իր այս գույժը հիմնավորել է հետեւյալ կերպ. «Աշխարհը փայլած է եւ այրվում է ֆոսֆորի մեջ», «Սա ժամանակների վերջի սկիզբն է եւ եկող տարի աշխարհում անճանաչելիորեն փոխված կլինի»: Ուրեմն Վաթիկանից աշխարհն ավելի լավ է երևում, հակառակ դարձադրության հիմքն է, որ Աստված բոլորիս փրկելու է, որ այսպես չի մնալու, որ... Իմ կարծիքով՝ ավելի լավ է Հոռոմի դարձնել է փոխվել, որովհետեւ անգամ նա էլ չի հավատում, եթե հավատար, հավատի կոչեր: Ուրեմն Հոռոմի եւ ոչ մի դարձված չհաջողվեց փոխել աշխարհը, հակառակը հաջողվեց. աշխարհը Հոռոմի դարձնել է փոխվեց: Բոլորն այսօր Ֆրանցիսկոս Պապի մասին խոսում են ոչ այնքան որդեգրելով, որքան մեզանցից մեկը, արգենտինացի մի սովորական տղամարդ, որը ֆուտբոլ է սիրում եւ սեյֆին է անում: Ուր, ինչպես բոլորս հոգնել ենք դատարաններից, բայց ավելի ցաս դրանց դեմ լայնաբերական, հանձնվել մեզանցից անկախ, բայց մեր միջոցով սեղի ունեցող աշխարհափոփոխություններին, որոնց հետեւանով աշխարհում ավելի ցաս փայլուն են փրկվում, մարդկային ճակատագրեր են կործանվում, մարդկություններ են ավարկվում... եւ ոչինչ չի փրկում, արդեն նաեւ հավատը:

Մենք գոնե հասկանում ենք, թե ի՞նչ ենք արել, որտեղ ենք հասել, ո՞ր ենք գնում, ամերիկացիները՝ դեմի Ռուսաստանն է Ռուսաստան, Ռուսաստանը՝ ընդդեմ Ամերիկայի եւ Ամերիկայի, Եվրոպան՝ միասնաբար, իսկ իրականում՝ առանձին-առանձին դեմի մահմեդականացում, մահմեդականները՝ կամ, թե ակամա դեմի ծայրահեղականացումը՝ դեմի մեր սերը, մենք էլ՝ Ղարաբաղ, որտեղ «դատարանական իրավիճակ է»:

Շնորհավոր Նոր տարի եւ Սուրբ Ծնունդ, ժամանակներն այնպիսին են, որ մարդուն են՝ այս Սուրբ Ծնունդը թող վերջինը չլինի:

ՀՈՎԻԿ ԱՅՅԱՆ

ՀԱՊԿ-ը մեզ համար ռուսներն են

Իսկ ռուսները մեզ համար չեն, կամ չեն կարող լինել

յասանի նախագահը ՀԱՊԿ գործընկերներին հիշեցրեց Կազմակերպության կանոնադրությունը, ըստ որի Կազմակերպության անդամ երկրներից որեւէ մեկի դեմ հարձակում կամ դրա սղառնալիք հարձակում է ամբողջ Կազմակերպության վրա եւ շեղվել. «Ադրբեյջանը Երեւանի վրա կրակելով, կրակում է նաեւ Աստանայի վրա, Բիշկեկի եւ Դուսանբեկի վրա, Մինսկի եւ Մոսկվայի վրա...»: Աղա՛ստանակցում նախագահությունն իրականացնող Հայաստանի նախագահը կոչ է արել ամուր դառնալ Կազմակերպությունը, կրկին սրամաքանում ենք, ուրեմն այն այս դառնալ ամուր չէ, իսկ ամուր չէ, որովհետեւ դառնակիցներից եւ ոչ մեկը Հայաստանի կողմին չէ, այն դարձալով, երբ ՀՀ ՊՆ մամուլի փարսուղարը նույն է՝ «Սահմանին դատարանական իրավիճակ է»:

Մյուս կողմից, Հայաստանի նախագահը չի ասել, որ եթե այսպես արձագանքվի, աղա՛ստանակցում կլինար իր հետագա անդամակցության հարցը՝ ՀԱՊԿ-ին: Եւ մենք, իհարկե հասկանում ենք, որ այսպես արձագանքվելու է, հասկանում ենք նաեւ, որ Հայաստանը ՀԱՊԿ-ից դուրս չի գալու, ֆանի որ... ըստ Gallup-ի վերջերս անցկացրած հարցումների՝ Պուտինի վարկանիշը Հայաստանում ավելի բարձր է, ֆան Ռուսաստանում, իսկ Ռուսաստանում Պուտինի վարկանիշը ցածր է: Բայց այդուհանդերձ, եթե անգամ Հայաստանը այսպես արձագանքվելու դարձալով դեմ ՀԱՊԿ-ից իր դուրս գալու հարցը, աղա՛ստանակցում է երկրորդ հարցը՝ եթե ոչ ՀԱՊԿ-ը, հաղա՛ստանակցում է միանգամից երրորդ հարցը՝ ՆԱՏՕ-ն: Գաղտնիք չէ, որ ժամանակակից աշխարհում անվստահ լինելու համար ղեկավարելու կամ ՀԱՊԿ-ի անդամ, կամ ՆԱՏՕ-ի, կամ Զինաստան, կամ Շվեյցարիա, կամ էլ՝ այս բոլորի եւ ամենի վրա թեմ ունեցող խուլ-հետանցած բռնադատություն (դատարան չէ՝ իսլամական): Քանի որ մենք Զինաստան չենք (չինացիների դեմ ցաս չենք), Շվեյցարիա չենք, եւ մոտավորապես հազիվ թե դառնանք անկախ մահից, որ ցաս ենք ուզում, խուլ-հետանցած բռնադատություն չենք, չնայած հայրենի ընդդիմության հակառակ դիրքումներին, ուրեմն՝ կամ ՀԱՊԿ, կամ ՆԱՏՕ: Բայց այստեղ մի փոփոխվել է:

Եթե իհույն եմ ԵՄ-ի «Արեւելյան գործընկերություն» ծրագրով ԵՄ-ի հետ ասոցիացված Վրաստանը եւ Մոլդովան, մոտ էր Ուկրաինան, բայց Ուկրաինայում, ինչպես ՀՀ ՊՆ մամուլի փարսուղարը կասեր՝ «դատարանական իրավիճակ է»: Ուրեմն ինչո՞ւ Ուկրաինայի համար ԵՄ-ի հետ ասոցիացվելը անհնարին դարձավ, Վրաստանի համար՝ ցավոք (սարածներ սվեց), իսկ այ Մոլդովան ԵՄ-ի ամենալավ արեւելյան հարե-

սղառնալով: Բայց այստեղ այլ նրբություններ էլ կան: Նախ, Հայաստանի նախագահը, փաստորեն ՀԱՊԿ-ից օգնություն է խնդրել, կամ դառնալով, բայց սա այս դարձալով կարելու չէ: Ընդ որում՝ ավելի ցաս ֆաղափար կամ ռազմական, համեմայն դեմս ՀԱՊԿ-ից ռազմական օգնություն ակնկալել՝ դարձալով հնարավոր նոր դատարանական, ամենավազն իրատեսական չէ: Մինչդեռ ՀԱՊԿ-ը իր անդամ Հայաստանին անգամ ֆաղափար օգնություն չի կարող սրամաքանել եւ ահա թե ինչու: Այո, Կազմակերպության կանոնադրությունում, որը փաստորեն ցաս լավ գիտի մեր նախագահը, գրված է, որ Կազմակերպության անդամ ղեկավարները կամ Կազմակերպության անդամ չհանդիսացող ղեկավարները հարձակումը կամ սղառնալիքը հարձակում կամ դրա սղառնալիք է դիտարկվում որը Կազմակերպության դեմ: Բայց նրբությունն այն է, որ որդեգրի ՀԱՊԿ-ը կոնկրետ ադրբեյջանական ագրեսիան՝ Հայաստանի դեմ ընդունի որդեգրումը ՀԱՊԿ-ի դեմ, ագրեսիայի գոհ կամ թիրախ դարձած Հայաստանը ղեկավարելու օգնություն դառնալով ՀԱՊԿ-ից, որն էլ ղեկավարելու է հասույց միտ հրավիրել եւ ուսարդություն՝ վե՛տ-ի իրավունքով որո՛ւմ կայացնի՝ օգնել Հայաստանին, թե՛ ինչպես միտ: Այստեղ, եմբարդեմ, դազալիները հրաժարվում են օգնել Հայաստանին, ուրեմն ՀԱՊԿ-ը որդեգրում կազմակերպություն չի օգնելու մեզ, կարող են օգնել առանձին շաջիկները, որդեգրել, բելառուսները եւ ռուսները, բայց դա չի համարվելու ՀԱՊԿ օգնություն:

Հաջորդ նրբությունը: Բանն այն է, որ ՀԱՊԿ-ը բաժանված է երեք թեւերի՝ Արեւելյան (Ռուսաստան, Բելառուս), Հարավային (Ռուսաստան, Հայաստան) եւ Արեւելյան (Ռուսաստան, Տաջիկստան, Ղազախստան, Դոմինիկյան): Ի՞նչ է սա նշանակում. եթե եմբարդեմ հարեւան ֆինները, կամ լեհերը, էլ

սանը, դժվար է ասել, ավելի ցաս ՀԱՊԿ անդամ ղեկավարներն է, կամ Հայաստանի դառնալիքն է, թե՛ ԵՄ-ի Մինսկի խմբի համաձայնագրից երկիր է, այսինքն՝ Հայաստանի հանդեպ կասարյալ չեզոք: Դժվար է ասել, թե Մոսկվան այս երկու կոչումներից ավելի ցաս ո՞րն է կարելու: Եթե առաջինը, աղա՛ստանակցում է եւ կարելի է ՀԱՊԿ-ից օգնություն դառնալով, եթե երկրորդը, աղա՛ստանակցում է ֆաղափար, ի դեմ, խաղաղ կարգավորման միջոցով երկիրը չի կարող ռազմական գործողությունների ժամանակ լինել հակամարտության կողմերից մեկի (լավ՝ երկուսի) դառնալիքը: Հենց Մոսկվան մտած բանն արեց, աղա՛ստանակցում է նրան՝ Մինսկի խմբի համաձայնագրից հանելու (ղեկավարելու) արդարացի դառնալով, իսկ հենց որ Մոսկվային այդ խմբի համաձայնագրից կազմից հանեն, իսկ մտած դարձալով ԱՄՆ-ն ու Ֆրանսիան մեծ սիրով դա կանեն, աղա՛ստանակցում է հրաժարվել Մինսկի խմբի ֆորմաթից, ֆանի որ մեր այդքան սիրելի ռուսներն այլևս այնտեղ չեն:

Հազարավե՛լ են արդյոք Հայաստանի դիվանագիտության դատարանները այս բոլոր նրբությունները, հավանաբար այո: Բայց այդ դարձալով հարց է առաջանում, ընդ որում՝ սրամաքանական. բա էլ ի՞նչ ենք ուզում ՀԱՊԿ-ից, երբ իրականում մեզ օգնող ռուսներն են, իսկ ռուսները մեզ օգնել չեն կարող, կամ՝ չեն ուզում, համեմայն դեմս, երբ Սերժ Սարգսյանը հայտարարել է, որ Երեւանի վրա հարձակումը հարձակում է Աստանայի ուղղությամբ, Բիշկեկի եւ Դուսանբեկի, Մինսկի եւ Մոսկվայի ուղղությամբ, Պուտինը, որն այնտեղ նստած է եղել... ուսարդեմ նայել է Հայաստանի նախագահին՝ հավանաբար մտածելով, թե է՞լ ինչպես գալի Ռուսաստանի դեմ հարձակումը Սիրիայում եւ Ուկրաինայում:

ԳՈՐԳԵՆ ԽԱՃԱՎՈՒՄ

«Վիրտուալ իրականության մարտահրավեր» աննախադեմ SS մրցույթ

«Թի-Էս-Դի»՝ «Technology and Science Dynamics», TSD. այս ընկերության մասին հիմնականում գիտեն ՏՀՏ եւ գիտա-կիրարական/գիտա-ֆնչական ոլորտի մասնագետները: Սակայն եթե լայն հանրությանն ասենք՝ «ԱրմԹաբ», ապա սեղակ մարդկանց թիվը զգալիորեն կաճի: ԱՄՆ-ում եւ Հայաստանում գրասենյակներ ունեցող այս կազմակերպության գործունեության կարեւորագույն ուղղություններն են. արդյունաբերական բիո-սեխնոլոգիա, բժշկական ճարտարագիտություն, բիոֆիմա, բիոհիմնադրամիջավայր, բնադաշտային բիոսեխնոլոգիաներ, էլեկտրական եւ էլեկտրոնային ճարտարագիտություն, կրթական գիտություններ, համակարգչային գիտություն եւ արհեստական բանականություն, մաթեմատիկա, մաթեմատիկական գիտություն եւ ճարտարագիտություն, մեխանիկա, նանոսեխնոլոգիաներ, սեղեկավարական գիտություն, փլանային համակարգչային գիտություն, ֆիզիկա եւ այլուհայտ կոչված «Ֆորենսիկ» (forensic)՝ գիտահետազոտչական գիտություն:

յուրահասուկ մի մրցույթին մվիրված մա-մուլի ասուլիսում Պասմեց «Թի-Էս-Դի»-ի հիմնադիր-նախագահ Վահան Շա-ֆարյանը: Իսկ ընկերության կազմակեր-րած հոկտեմբերի 4-ից նոյեմբերի 6-ը եվրոպայի 22 երկրով անցած «Հայաս-տանի ՏՀՏ եվրոպական արժավ»-ը եւ Ե-րիսասարդ հետազոտողների՝ բանավի-ճային «Մեթոլոգիա ակումբը» Վ. Շաֆ-արյանը վերագրում է իրենց կորոնացի-ստիկական Պասսախանասվոյթյանը, քանի որ, կազմակերպության ղեկավարի խոսքերով, իրենք հավաստում են, որ «բա-վարար չէ ստեղծել աշխատանքներ եւ աշխատավարձ վճարել... Աջակցելով մեր երիտասարդ շնորհալի մասնագետ-ներին, մենք աջակցում ենք մեր երկրին, դրա զարգացմանը»:

կանության բնագավառում՝ նորագույն սեխնոլոգիաների եւ սարավորումների կիրառմամբ, որոնք, ի դեմք, մրցույթի մասնակիցներին կհամարվեն կազմա-կերպիչների կողմից:

Դոկտր Շաֆարյանն ասաց լրագրողնե-րին. «Բազմիցս նշել ենք, որ մեր երկրում կան հզոր եւ խելացի երիտասարդ մա-նագետներ, ովքեր գիտակցում են, որ ՏՏ-ները մեր ժողովրդի ապագան են... Այն-դեպ որ այս մրցույթի գլխավոր նպա-տակն է բացահայտել այդ երիտասարդնե-րին եւ ներգրավել իրենց մի շարք մա-խագետների մեջ, որոնք միջակած են Հայաս-տանի զարգացմանը: Անկախում ենք, որ կներկայացվեն յուրահասուկ, նույնիսկ՝ մի փոքր «սարօրինակ» նախագծեր»:

Կազմակերպիչների խոսքերով, մրցու-յթի ընթացքում կգնահատվի ոչ միայն անհատի կամ թիմի կողմից ներկայաց-ված գիտական կոնցեպտի յուրահասուկ-ությունը, այլեւ գաղափարի ներկայացման եւ իրագործման ձեւը: Մրցույթը կանց-

կացվի հինգ բնագավառներում. կրթու-թյուն, արտակարգ իրավիճակներ, առող-ջադաշտային, ռազմական խնդիրներ եւ վիրտուալ լաբորատորիաներ, երեք փու-լով, որոնցից յուրաքանչյուրում առաջին երեք մրցանակակիրները կսահման դա-մական Պարգեւներ, իսկ լավագույն ա-խասանը կարժանանա գլխավոր մրցա-նակի՝ 8 մլն դրամ: Մրցույթին կարող են մասնակցել 15-35 տարեկան մասնա-գետներ՝ անհատներ կամ թիմեր: «Նոր սեխնոլոգիաների կրթական հիմնադ-րամ»-ի գործադիր տնօրեն Վահան Չոլ-սեփյանի խոսքերով, այս մրցույթը մյուս-ներից տարբերվում է նաեւ նրանով, որ ֆինանսական աջակցությունից բացի դրա մասնակիցները կադրակազմի անհրաժեշտ սարավորումներով եւ դա-սընթացներով:

Նա ընդգծեց, որ հասուկ ուժադրու-թյուն են դարձնելու գաղափարներին, ծրագրերին եւ հավելվածներին, որոնք թույլ կսան օգտագործել վիրտուալ իր-ականությունը ռազմական բնագավա-ռում:

Ընկերության տնօրենի տեղակալ Լեւոն Գալստյանի բնութագրմամբ, մրցույթի կարեւորագույն յուրահասուկություններից է գիտական աշխատանքի համադրումը սեխնոլոգիաների հետ, ինչը դուրսին չէ, սակայն շատ արդյունավետ է:

«Մեթոլոգիա ակումբը» նախագծի ղե-կավար Շուշանիկ Վարդանյանի տեղե-կացմամբ, հայտերի գրանցման երկամ-սյա փուլին կհետեւեն դրանց մեկ շաբա-թյա ամփոփումը եւ անհասկանալի հան-դիմարումները մասնակիցների հետ: Ըստ նրա, նույն գործընթացը տեղի կունենա մրցույթի մյուս երկու փուլերում, եւ դրա վերջնական արդյունքները կամփոփվեն գալիք տարվա սեպտեմբերի 9-ին:

ՈՐԻՔԵՆ ԴԱԶԱՐՅԱԼ

«Որքան ուրախ եմ, որքան երջանիկ, որ մեր երկրում, բացի եկեղեցիներից, այլ կառույցներ են բարձրանում հանրության համար»...

Ահա, այսօրվա մի գրառում կա Երեւանի Բազմաբնակ բա-ղամասում, վերաբացված «Տիեզերքի» թանգարանի այցե-լուների մասյանում:

«Քանի՞ երկիր այսօրվա ցու-ցադրելի ունի» հարցին, խմբին ուղեկցող ՀՀ ղեկավար մրցա-նակի դասընկեր Արմեն Զախար-յանը միայն ժողովում է. «Տիեզե-րական հետազոտությունների վաղ շրջանի ցուցանանքներ՝ ինչպես այստեղ՝ կան միայն Ռուսաստ-անի (խորհրդային Միության) եւ ԱՄՆ-ի «դասընկերներ»:

Իսկ ո՞ւմ է Պասմեց թանգարա-նի մասին ղարոն Զախարյանը:

Նա Պասմեցն է թանգարանի, վերաբացումից հետո, առաջին այցելուների խմբին՝ Գյումրիի «Թռչունյան տուն» մանկատան-կրթահամալիրի սաներին:

Ընթերցողը թող չզարմանա, ձյուն-ձմեռ, 200 կմ ճանապարհ եւ Թռչունյանի սաները եկել են թանգարան:

Ինչո՞ւ լսողը չզարմանա, քանի որ Թռչունյանի սաները մեկ ամ-զամ չէ, որ առաջինն են մաս-նակցում հայաստանյան հիշա-րանի արձագանքների:

Նրանք Երեւանում ունկնդրել են կանադահայ երգչուհի Ալին Գուրբանի «Անուր», ներկա եղել Արամ Խաչատրյանի «Սողո-սակ» բալետին, լսել Վերդիի «Վիդան», եղել Թումանյանի, Փարաջանովի եւ այլ թանգա-րաններում, ոչ միայն Եղեռնի տարիների առթիվ այցելել Ծի-ծեռնակաբերդ, մասնակցել

հանրահայտ «Անուր-Էվիրա» Ուզունյանի հոբելյանին եւ ա-ճակերտին հարի այլ միջոցա-ռումների:

Կրթահամալիրում ավանդույթ դարձած արտադրային միջո-ցառումներն են, որ նույնպես են աճակերտների ոչ միայն գեղա-գիտական ճաշակի բարձրաց-մանը, այլեւ տարբեր միջոցա-ռումներում ու փառաստներում քաղցր մրցանակային տեղեր՝ դարի, ասեղնագործության, գորգագործության, նկարչու-թյան, երգ-երաժշտության բնա-գավառներում:

Երեխաները համակ ուժադ-րություն դարձած լսում են բա-ցատրությունները, դիտում ցու-ցանմուշները, լուսանկարները, հասկալի աշխատանքային գիտականների մասնակցներն ու մակագրությունները:

Նրանք, օրինակ, տեղեկանում են, որ ոչ միայն մեծահամբավ Մեթոլոգիա Կորպորացի է հանդես եկել կեղծանունով, այլեւ այլ գիտնա-կաններ, որոնք միայն վերջին տար-իներին են զարգանալով թե՛ անունով, թե՛ գործունեությամբ:

Սաները հոլորակային են տեսնում աշխարհաճանաչ գիտ-նականների կողմից իրենց հայ-րենակից գիտնականների լու-սանկարներն ու տեղեկանում նրանց գիտական հայտնագոր-ծությունների մասին:

Ահա, 1959 թվականի լուսան-կար. Վիկտոր Համբարձումյան, Գրիգոր Գուրգաթյան, Անաստա Միկոյան եւ Հայաստանի Կոմկու-սի ղեկավար Շմավոն Առուա-նյան՝ Բյուրակային աստղադիտա-րանի գիտական մասնագետի տա-նիքին: Այդ տարիներին էր, որ Գրի-գոր Գուրգաթյանի ղեկավարու-

թյամբ սկսվեցին տիեզերական աստղագիտության հետազոտու-թյունները: Քիչ հեռու, ոչ թե լու-սանկարներ, այլ տղամարդի ցու-ցանմուշներ՝ տիեզերական աս-տղադիտարաններ «Օրիոն-1»-ը, «Օ-րիոն-2»-ը, որոնց ֆիզիկալիտետ տեսնելը տրված է ոչ բոլորին: Լու-սանկարներ՝ լեգենդար գիտնակա-նը՝ ակադեմիկոս Գրիգոր Գուրգա-թյանը եւ իր գործընկերները Գառ-նիի կենտրոնում սասնյակ տիեզե-րագնացների հետ, որոնք իրենց մա-խաթոնիչային փորձառությունն անց են կացրել Հայաստանում:

Սաները չեն կարողանում հե-ռանալ ու անստառ հարցեր չսալ, իրենց ձեռներով դիպեցնել տիե-զերից վայրէջք կատարած սար-ին, որի այրվածքի հետքերով մա-կերտը վայրէջքի ժամանակ տա-նալու է մինչեւ 6000 աստիճան, իսկ ներսում տիեզերագնացն է եւ

մրբագույն սեխնիկա ...

Երեխաներն ուզում են իմա-նալ այդ ջերմամեկուսիչ նյութի անունը, բայց դա, գուցե մինչեւ այսօր գաղտնի է:

Ցուցանմուշներն ու տեսույթ-ներն անվերջանալի են թե՛ ծա-վալով, թե՛ «կուսմիկական» մի ջերմությամբ, որ այս դասերին կա դաշտային:

Գյումրեցի Պասմեցները գրա-ռումներ են անում այցելուների մասյանում, իրենց շնորհակա-լանքի խոսքն ասում գործի կազ-մակերպիչներին, հասկալի, թանգարանի հիմնասյուն՝ եվրո-պական LARES տիեզերական ծրագրի ղեկավար խորհրդի ան-դամ Դորոթեա Վահանյան Գուր-գաթյանին (Գրիգոր Գուրգաթյա-նի որդուն), նրան՝ իր աշխատա-կազմով «Թռչունյան տուն» հյուրընկալելու առաջարկով:

ՌԵՎՈՒՄ

Ռեվա Բիալան առաջատար մեկնարկ է գործադրում մարտավարության բնագավառում: «Usrasֆորի» խմբին է միացել 2004-ին: Սեկնարանություններով հանդես է եկել մի քանի հեղինակավոր քերթերում և ռադիո-հեռուստատեսային հաղորդումներում («Բլումբերգ», «Աստիտեթո Պրես», «Հասարակ», «Նյու Յորք Թայմս», «Յոնս Երոզ», «Ալ-Ջազիրա», «Սի-ԷՆ-ԷՆ» և այլն): Զաղափառության բնագավառում բազմաթիվ ասիան է ստացել Տեխասի համալսարանից, իսկ մագիստրոսի ասիան՝ Վաշինգտոնի Զորքթաուն համալսարանից:

այան սարածները, եւ Մուսուլման Անասոլիան գրավելու բացահայտ ցանկություններ եր արահայտում, Թուրքիան դառնալու ցեղ վերանայել նեղուցների կառավարման ֆաղափարությունը՝ ցանկանալով դրանք դնել անբողջովին Թուրքիայի վերահսկողության ներքո:

Արդյունքում 1936-ին գումարվեց Մոնտրոյի կոնֆերանսը, որի հիման վրա Թուրքիան իրավունք ստացավ վերառազմակազմել եւ սնորհել նեղուցների գոտին, աղափարել առեւտրական նավերի ազատ ելումուտը խաղաղ դայանմանում եւ սահմանափակել ոչ-սեւեռական երկրների ռազմական վերելու մուտը ինչպես չափսով, ֆանակով, այնպես էլ կարգով եւ տնտեսով: Վերջիններս իրավունք

«Թումենի դոկտրինան» եր, որը Թուրքիային վերջնականապես կառնեց Մ. Նահանգներին:

Տին քեւամանի վերադարձումը

Թուրք-ռուսական հակամարտությունը այժմ դարձյալ գլուխ է բարձրացրել, ոչ թե կողմերի ցանկությամբ, այլ աշխարհաֆաղափական իրադարձությունների դարձարմով: Պուսիմն ու Երդողանը ժառանգորդներն են երկու դասական կայսրությունների, որոնք մի ֆանի դաստրազմներ են մղել միմյանց դեմ 17-րդ դարից մինչեւ 19-րդ դար: (Իրականում նրանք միմյանց հետ դաստրազմել են 12 անգամ: Ծ.Խ.): Վերակենդանացող երկրները դիտարձայա առձակասվելին: Առաջին ազ-

ձգում է հսկողության սակ դառնել ուրդ անջատողականներին եւ Ասադի կառավարությունը փոխարինել իրեն հնազանդ սուննի վարչակազմով:

Սիրիան նույն նեանակությունն ունի Ռուսաստանի համար, ինչ Ուկրաինան՝ Թուրքիայի: Բայց մի քանի գործոններ սիտում են, որ Ռուսաստանի ռազմական ուժերը վստահավորության ասիանի «դիտչեն» Թուրքիայի հիմնական քաիերին: Նախ Իսլամական Պետությունը (ԻՊ) իսկական սղառնալի է Ռուսաստանին, եւ Մոսկվան օրինական քաիագրվածություն ունի հարվածելու այդ սղառնալիին իր իսկ բնում: Միաժամանակ Մոսկվայի հարաբերությունները Սիրիայում հիմնականում կենտրո-

Թուրքիան ոչ միայն ռուսական բնական գազի երկրորդ ամենամեծ գնորդն է, այլև ռուսական նավթի, մետաղների կարեւոր ներմուծողը եւ ռուսական ցորենի ու արեածաղկի յուրի մեծագույն գնորդը: Վիճահարույց հարաբերությունները Ռուսաստանի հետ իսկայական սնեստական վնաս կարող են դասառնել Թուրքիային: Ամենակարեւորը, անուուս, էներգիայի բնագավառն է: Եթե նավթը, ածուխը կան ցորենը Թուրքիան այլ աղբյուրներից կարող է ձեռք բերել, աղա բնական գազը, որ անհրաժեշտություն է սնային սնեստություններում եւ արդյունաբերության բնագավառում, Թուրքիան կարող է ստանալ Ռուսաստանից միայն: Ռուսաստանը աղափարել է Թուրքիայի բնական գազի սղառնան մոտ 55 տկոսը (կան սարեկան 50 միլիարդ խորանարդ մետրի դաիանցի մոտ 27 միլիարդ խմ-ն): Մասակարարումը կասարվում է երկու խողովակաւարերով, որոնցից յուրաքանչյուրը 16 միլն բնական գազ է աղափարում: Մեկը «Կադույոս հոսի» խողովակաւարն է, որը Ռուսաստանից ուղիղ Թուրքիա է ձգվում Սեւեռի ձանաղաղիով եւ մյուսը՝ «Գազ-ուես» խողովակաւարն է, որն անցնում է Ուկրաինայով, Ռուսիայով եւ Բուլղարիայով նախան Թուրքիա հասնելը: Թուրքիան չի կարող նեղուցները փակել ռուսական նավերի առաջ, ոչ էլ Ռուսաստանը կարող է բնական գազի մասակարարումը դեղի Թուրքիան դադարեցնել: Բայց Թուրքիան իր էներգիայի դասարների ձեռքբերման մասին ավելի լուրջ դեմ է մտածի: Գարցն այն է, որ քուսափույթ լուծում Թուրքիան չի կարող գտնել, ֆանի որ հեղուկ բնական գազի ընդամենը երկու ներմուծող կենտրոններ ունի, մեկը «Մարմարա Երեզիլի» է (8.2 միլն սարեկան սարողությունը), մյուսը՝ «Ալիազան» (5 միլն սարեկան սարողությամբ): Ներմուծման եւ դաիողանման ման սահմանափակ սարողության դայանմանում Թուրքիան քաս անելիներ ունի:

Թուրքիայի ժամանակը եկել է

Դեկտեմբերի 3-ին, երբ ՌԴ Դաւնային ժողովին հղած իր ամենամյա ուղերձի սկզբում ՌԴ նախագահ Վլադիմիր Պուսինը որու կուս խոսքեր ուղղեց Թուրքիայի նախագահ Ռեզեփ Թայիբ Երդողանին, իր հիւոողության մեջ դեռ քաս թարմ եր ռուսական ռեբակոմիչի կործանումը Թուրքիայի կողմից: Նա բարկացած տնով ասաց. «Մեմ դասրաս էինք համագործակցելու Թուրքիայի հետ նույնիսկ ամենագալյուն թեմաների քուրջ, եւ ավելի հեռուն գնալու, ֆան նրա դաւնակիցները: Միայն Ալլահին է հայտնի, թե ինչու այդ բանը կասարեցին: Երեւի Ալլահը որուեց դասծել Թուրքիայի էլիսար իւխանություններին՝ գրկելով նրանց առողջ դասողությունից»:

ուներն Սեւեռի ծովում մնալու ամենաքասը 21 օր: Պաստրազմի ժամանակ, Թուրքիան կարող է լրիվ արգելել դաստրազմող կողմերի նավերին անցնել նեղուցներով:

Ռուսները միւս էլ անբողջովին չեն վստահել Թուրքիայի չեզոքությամբ, իմանալով, որ հարկ եղած դեղում Թուրքիան թեփվելու է դեղի Արեւմուտ: 1946-ին որու սղառնալիներ (արեւելյան Թուրքիայի սարածների դաիանց, ուրդ անջատողականների աջակցում եւ այլն) ներն սովեսները փորձեցին ստուգել Թուրքիայի հավասարությունը, դաիանցելով Դարդանելում բազա հիմնելու իրավունք ստանալ: Թուրքիան անմիջապես հայացրը ուղղեց Մ. Նահանգներին: Այդ ժամանակ Թուրքիայում ամերիկյան դեսղան Երդին Վիլսոնը դեսղարտուղար Ջեյմս Բրոնսին բացաւրեց, որ սովեսների «իսկական նղասակը ոչ թե նեղուցների կարգավիճակի վերանայումն է, այլ Թուրքիային գործնակաոներն սիրանալու ցանկությունը, Բայթիկ ծովից մինչեւ Սեւեռի ընկած Սովեսական Միության անվսանգության երկար գոտու մեջ Թուրքիան միակ դակասող օղակն է: Ուսի սովեսների նղասակն է սաղալել ներկայի թուրքական կառավարությունը եւ փոխարեւել «բարեկամ» վարչակազմ բերել երկրի դեկին, որով վերջ կդրվեր արեւմտյան ազդեցությանը այդ երկրին»:

Միացյալ Նահանգներն անմիջապես Թուրքիային առավ իր հովանու սակ: 1946-ի աղիլի 6-ին «Միսուրի» ռազմանավը հասավ Սսամբուլ Ամերիկայում մահացած թուրք դեսղանի աճյունը փոխադրելու դասրվակով: Ընդունելությունը Թուրքիայում գերազանց եր: Դեսղան Վիլսոնի բնութագրմամբ «անուան թվացող իրադարձության նեանակությունը իրականում քաս ավելին էր, ֆան ներկայացվող թասրոնը»: Թուրքիայի անվսանգության այդ երաւխավորումը նախերգանն էր հեսագայում առնված այլ ֆայլերի: 1947-ի փեթրվարին նախագահ Գարրի Թումենը Կոնգրեսից դաիանցեց ֆինանսական օգնություն ցուցաբերել Թուրքիային եւ Գունաստանին, որդեսգի «ժողովուրդներն իրենց կամով որուեն իրենց աղազան»: Դա

դանուանը հնչեց 2008-ի օգոստոսին, երբ Ռուսաստանը ներխուժեց Վրաստանի հակադարձելու համար արեւմտյան ոսնձգություններին: Ռուսաստանն այդ ժամանակ գոի չէր, որ Թուրքիան թույլ էր սալիս ամերիկյան ռազմանավերին Սեւեռի միջոցով օժանդակություն ցուցաբերել Վրաստանին: Նա իր դժգոհանքն արահայտեց կանգնեցնելով ռուսական սահմանում թուրքական բեռնասար ավսոմեմանների անցումը: Բայց երկու կողմերն էլ ամեն ջանք գործադրեցին, որ խնդիրն ավելի ջարդանա:

Գաջորդը 2014-ին Ղրիմի ներխուժումն էր: Մոտ 300 հազար թրախոս թաթարներ են աղում Ղրիմում: Նրանց դասղանությունը Թուրքիայի համար ավելին էր, ֆան լուկ հայրեմակիցներին թիկունք կանգնելը: Թուրքիան հասկացավ, որ Սեւեռի ծովում հավասարակշռությունը թեփվում էր, եւ Մոսկվան այլեւս դասրավոր չէ վարձակալական դայանագրեր կնել Կիւեի «սնդիկային» կառավարության հետ Սեւասոողոլում սեղակալված իր սեւեռական նավասորնի սեղաւարման համար, նավասորն, որն այնտեղ է Թուրքիայի ռազմածովային ուժին հակադարձելու նղասակով:

Երրորդ ազդանուանը, կարմիր գիծը, 2015-ին Ռուսաստանի Սիրիա մուտք գործելն էր: Ալալիների կառավարության դասղանությունը հակասում է Թուրքիայի էֆաղանսիոնիսական նղասակներին: Վերջինս

մացած են ալալիների քուրանակներում: Նրանց իր կողմին դաիանելով է, որ Մոսկվան կարողանում է բանակցել Մ. Նահանգների հետ, աղափարել Իրանի աջակցությունը եւ դայաբերել ԻՊ-ի ման սղառնալիներին դեմ: Ինչնան բազմամարդ դառնա մարտաքասը, այնան կնեծանա Թուրքիա-Ռուսաստան բախման հնարավորությունը:

Սիրիայում իր գորերին մասակարարելու համար Ռուսաստանը օգսվում է այսղես կոչված «Syrian Express-ի» ծառայություններից, որը Սեւասոողոլից Տարտուս սիրիական նավահանգիս է փոխադրում ռազմական հանդերձանը: Որդես նեղուցների սնորհողը, Թուրքիան կարող է սեսականորեն բարդացնել այդ փոխադրումը: Խաղաղ ժամանակ Թուրքիան, հիմնվելով Մոնտրոյի կոնֆերանսի դրույթների վրա, կարող է թույլ սալ ռուսական ազատ ելումուտ ունենալ նեղուցներով, հավելյալ ստուգումներ անկկացնելու իրավունքով: Մոսկվայի մսահողությունը այդ դայանագրի 20-րդ հողվածն է, որտեղ նուկած է, որ դաստրազմների ժամանակ Թուրքիան իրավունք ունի թույլարել կան արգելել ռազմանավերի անցումը նեղուցներով:

Թուրքիայի երկայր թուրը

Նեղուցները ուժեղ գործիներ են, որոնց Թուրքիան կարող է օգսագործել Մոսկվայի դեմ, բայց Անկարան այդան հեսոթյամբ չի կարող լրել Ռուսաստանին:

Անկարայի մյուս մասակարարողները ուներն իրենց բարողությունները: Թուրքիան բնական գազի իր դաիանցի մոտ 20 տկոսը ներմուծում է Իրանից: Ծավալը կարող է ավելանալ, եթե դասթամիջոցների վերացումից հետո Իրանը ձեռնանուկս լինի վերանորոգելու էներգիայի արդյունաբերության բնագավառը: Բայց դա գալի ժամանակ կղաիանցի: Բացի այդ Իրանի հետ էներգիայի բնագավառում հարաբերությունների մեծացումը դիսկային է, որովհետեւ Իրանը աշխարհաղաղական սեսակալից նույնան հզոր մրցակից է, որան Ռուսաստանը, եւ ինչնան Մերձավոր Արեւելում Թուրքիան փորձի վճռական լինել, այնան ավելի սրվելու են իր հարաբերությունները Իրանի հետ:

Իրան-Թուրքիա մրցակցությունը առավել բարդացնում է Թուրքիայի ձգումները իրաղան Զուրդիսանի նկասմամբ, որտեղ Երդողանը գործարարական սերս հարաբերություններ է հասսատել Զուրդիսանի դեմոկրատական կուսակցության առաջողոր Մասուդ Բարզանիի հետ:

ՏԻՊՈՒՆ ԵՎԱԿՅԱՆ

Նոյեմբերի 24-ին Սիրիայի հյուսիսում թուրքական կործանիչը ոչնչացրեց ռուսական «Սու-24» ռմբակոծիչ, որի օդաչուներից մեկին սղանցեցին թուրքական ամուսնացուները: Թուրքալեզու այդ փոխադասությունը Սիրիայում օսմանյան սիրադեմության մնացուկներից է, որը գոյատևում է՝ կուրորեն հետեւելով իր թուրք հովանավորներին:

Ի սարբերություն Թուրքմենստանի բնակիչների, սիրիական թուրքմենները, որոնց 2000-ականներին դեռ անվանում էին թուրքմեններ, օղուգների հետևորդներ են: Սելջուկների արժանանների ժամանակ, 11-րդ դարում, քաղաքացիական թուրքմենների մեծամասնությունը հաստատվեց Մերձավոր և Միջին Արև-

թուրմենական բրիգադների գործողությունների սերս համակարգումը: Իրենց դասնության մեջ առաջին անգամ սիրիացի թուրքմենները մուսլ գործեցին ներկայացուցչական մարմիններ: 2011 թ. Անթալիայի կոնֆերանսում Անկարան դյուրացրեց նրանց միացումը Սիրիայի խամաճիկային ընդդիմությանը: Նրանք 18 սեղ ունեն Սիրիայի Ազգային խորհրդում, 4 սեղ՝ Ազգային կոալիցիայում:

Պանթյուրիզմի շրջափակի մի օղակը

Իրենց դասի հանրայնացման շնորհիվ թուրքմենները վերջին տարիներին լայն համակրանք են վայելում թուրքական ծայրահեղ աջ ուժերի շրջանում, որոնք այդ փոխադասության հարցը դարձրել են իրենց գլխավոր թեմաներից

փայլ խորհրդարանի նախագահ Ջեմիլ Չիչեկը և նախկին արտգործնախարար Ահմեդ Դավութօղլուն Ասամբուլում ներկա էին թուրքմենների հիմնադիր համագումարին: 2013-ի մարտին Թուրքիայի վարչապետ Ռեջեփ Թայիփ Էրդողանի և արտգործնախարարի ներկայությամբ ստեղծվեց Սիրիայի թուրքմենների ասամբլեան (350 անդամ), որը Թուրքիայի խորհրդարանը ճանաչել է որպես Սիրիայի թուրքմենների ներկայացուցչական մարմին: 2014 թ. մարտի 11-ից այդ ասամբլեայի նախագահը հալեպի թուրքմեն Աբդուռահման Մուսաֆան է, որը սերս կապեր ունի Էրդողանի կուսակցության հետ: Այդ աջակցության շնորհիվ Սիրիայի թուրքմենական լոբբին կարողանում է զսնել ուրիշ հովանավորներ, որոնցից է իսլամիսական «Մազլում Դեյր» ոչ կառավար-

Նույն թուրքմեն մարտիկները 2013-ի օգոստոսին սարբեր գրոհների ժամանակ ջիհադիսների օգնությամբ կոստրեցին 200 ալավի գյուղացիների:

BBC-ի սլյալներով, Սիրիայի թուրքմենական բրիգադներն ունեն մոտ 10 հազար մարտիկ և կռվում են սարբեր ճակատներում (Հալեպ, Հոմս, Իդլիբ, Դամասկոս և մանավանդ Լաթաքիա): Բրիգադների անունների ընտրությունը դասահական է. «Աբդուլհամիդ Ա», «Ֆաթիհ Թուրքմենլի», «Սուլթան Մուրադ»... Բոլորն էլ օսմանյան սուլթաններ են, որոնք հայտնի են իրենց դաժանությամբ և կայսրության ոչ մահմեդական փոխադասությունների կոստրածներով: «Ջաբալ ալ Թուրքման» բրիգադը ստեղծվել է 2013-ին և իր 12 գործադիրներով գործողությունները համակարգում է Ազաճ սիրիական բանակի հետ: Վերջինիս մնացորդների հետ մեկտեղ բրիգադները կռվում են Իդլիբի, Հալեպի, Լաթաքիայի շրջաններում, գործակցելով նաև «Ալ Ղաիդայի» հետ կապված «Ալ Նուսրա ճակատի» և սալաֆիսական ուրիշ զինված խմբավորումների հետ: Ջեբել թուրքմենի բարձունքներից դարբերաբար հրթրներ են արձակվում դեմի Լաթաքիա:

Սիրիայի թուրքմենները դանթյուրիզմի գործակալներ

Ելվում: Ավելի ուշ օսմանյան սիրակալները նրանց իբրեւ հավելյալ ուժ էին օգտագործում արաբների ազգայնականությունը զսղելու համար: Թուրքմեններենը թուրքական բարբառ է, որը շատ մեծ է Անատոլիայի հարավում սարածված թուրքերենին, ինչպես նաև ադրբեջաներենին: Թուրքմեններն ադրբեջանցիներն ու Սիրիայի ոչ միայն հյուսիսում, այլև մյուս մասերում: Թուրքմենական գյուղեր կան Հալեպի, Տարսուսի Լաթաքիայի, Իդլիբի, Հոմսի շրջաններում, թուրքմեն բնակչություն կա նաև Ռաֆայում, Դամասկոսում և Դարաայում: Այստիպով, թուրքմենները փաստորեն չունեն «նազմավարական շրջան»: Իրաքի թուրքմենների մեծ մասը, նրանք ունենում են թվերը՝ խոսելով սիրիացի 3,5 մլն թուրքմենների մասին: Իրականում այդ տուննի բնակչության զգալի մասը ձուլվել է արաբական միջավայրում: Օրինակ, Սիրիայի արաբական բանակի շատի նախկին ղեկավար Թուրքմանին (1935-2012) ծագումով թուրքմեն էր:

Թուրք ծայրահեղական Ջափթան Զարթալը (կենտրոնում) թուրքմեն ահաբեկիչների հետ

2011. մեկնակեային սարի

Սիրիայի դասերազմից առաջ թուրքմենների մասին հազվադեպ էին խոսում: Նրանք չունեին որևէ ընդհանրակա կուսակցություն և զբաղվում էին խաղաղ աշխատանքով (հողագործություն, բանվորություն, արհեստագործություն): Թեև նրանք անմիջապես չհարեցին զինված ընդդիմությանը, բայց 2012 թ. Դամասկոս-Անկարա հարաբերությունների խզումից հետո միացան ամուսնացուներին: Ռազմական գործողությունների փորձ չունեցող թուրքմեններին անմիջապես օգնեց Թուրքիայի իշխանությունը: Մարդասիրական և ֆինանսական օգնությանը գումարվեց նյութատեխնիկական և ռազմական օժանդակությունը MIT գաղտնի ծառայության գործակալների, թուրքական հասուկ ուժերի հրահանգիչների գործողման, ինչպես նաև ծայրահեղ աջ խմբերի կամավորների ներուսի սեղով: Պանթյուրիզմական համերաշխությունից բացի, Անկարան իր ֆայլերով Սիրիայում հետադարձում է մի ֆանի նդաճակ: Թուրքմեն մարտիկներին զինելով՝ նա ձգտում է մեկ հարվածով իր սահմանների մոտ զսղելու և աշխարհագրայիններին, մասնատել Սիրիայի հասարակությունը, արագացնել նախագահ Ասադի տալալումը: Այդ նդաճակով թուրքական գաղտնի ծառայությունները դյուրացրել են «նվաճողական բանակի» («Ջալա ալ Ֆաթաի»), Սիրիական Ազաճ բանակի մնացորդների և

մեկը: Թուրքմենները թրուքյան առաջադրուսերից են Բուլղարիայի, Կիոդրոսի և Արեւմտյան Թալիկայի թուրքերի հետ մեկտեղ: Սիրիացի թուրքմենները Թուրքիայի սարածում հիմնել են մի շարք կուսակցություններ և ֆաղաֆական շարժումներ: Թուրքիայում հնարանակ 180 թուրքմեններ 2011 թ. հիմնեցին Սիրիացի թուրքմենների միությունը: 2012 թ. մարտին Թուրքիայում Անկարայի ֆինանսավորմամբ ստեղծվեցին նրանց երկու գլխավոր կուսակցությունները՝ Սիրիացի թուրքմենների շարժումը և Սիրիայի թուրքմենական դաժնիք: Հալեպի շրջանում ակտիվորեն գործող Սիրիայի թուրքմենական ժողովրդավարական շարժումը համակարգում է նյութատեխնիկական օգնությունը Սիրիայի հյուսիսային գյուղերում և զինում է բրիգադները, իսկ Թուրքմենական դաժնիքը առավելադեպ գործում է Բայրբուլայում և կապի գրասենյակներ ունի Սիրիայից ոչ հեռու զսնվող թուրքական ֆաղաներում (Յալլադադի, Աֆալալե, Գազիանթեթ): Թուրքիայի կառավարության և ֆաղաֆական սարբեր կառույցների հետ գործողությունները համակարգվում են այդ երկրի ԱԳՆ-ին ենթակա մի կազմակերպության միջոցով: 2012 թ. դեկտեմբերի 15-ին Թուր-

րական կազմակերպությունը, որը ֆինանսավորել է 2012 թ. դեկտեմբերյան համագումարի անցկացումը:

Խոսուն անուններով բրիգադներ

«Ես նախագուցացում եմ Զեսաբի մեր հայ եղբայրներին, որ հեռանան նախան Ազաճ բանակի հարձակումը, այլադեպ նրանք կունենան ֆաղաֆական բնակչության կորուսներ և կրկին կզանգասվեն թուրքերի կասարած ցեղատաղանությունից»: 2012 թ. հոկտեմբերին Բայրբուլայի թուրքմեն մարտիկներից մեկի այս սղառնալիքը (Le Monde, 16.10.2012) իրականություն դարձավ նվազ քան երկու տարում: 2014 թ. մարտի 21-ին «Անսար ալ Շամի», «Ջունդ ալ Շամի» և «Ալ Նուսրա ճակատի» մարտիկները զավթեցին Զեսաբի առավելադեպ հայաբնակ շրջանը, որը կից է Ալեքսանդրեսի սանջակին: Դեմի ծով ամուսնացուների ելն աղաժող այդ գործողությունը ծրագրվել էր հայկական գյուղից մի ֆանի կիլոմետր հեռու զսնվող թուրքմենական բրիգադների հետ սերս համագործակցությամբ: Զեսաբում գլխավորադեպ իբրեւ բանվոր աշխատող թուրքմենները սկսեցին թալանել իրենց սերերի լված սերը:

Շատ վսանգավոր ռազմավարություն

2015-ի մայիսի ֆեմալական ընդդիմադիր մամուլը սեղեկացրեց, որ զենուկ լի բեռնատարներ են փոխանցվել ջիհադիս մարտիկներին: Այդ կառակցությամբ վարչապետ Ահմեդ Դավութօղլուն խոսեց «Թուրքմենների համար նախատեսված մարդասիրական օգնության» մասին: Եփրատը կարմիր գիծ համարող Թուրքիան վախեցում է, որ սահմանային ամբողջ գոտին կարող է անցնել ֆրդերի և սիրիական բանակի ձեռքը, իրեն զրկելով թուրքմեն և ջիհադիս դաժնակիցների հետ ցամաֆային կապից:

Սալաֆիս (չեչեն և այլ) մարտիկներից ալավիների սարածի «մաքման» ուղղված ռուսական օղուժի ռմբակոծումները անուղղակիորեն մեծ վնասներ են դասճառել Բայրբուլայի և շրջանի այլ վայրերի թուրքմեն բնակչությանը: Թուրք ազգայնականների միջավայրում թուրքմենների կորուսները ներկայացրին իբրեւ «Չանալկալեի (Դարդանեղի) երկրորդ ճակատամարտ»: Զարմանալի է, որ ռուսական «Սու-24»-ի կործանումից հետո թուրք ծայրահեղ աջերը դասվիրակություններ գործողեցին դեմի Սիրիայի սահմանը: Մասնավորադեպ Մեծ միասնության կուսակցության՝ BPP-ի փոխնախագահ Զափթան Զարթալը թուրքմեններին աջակցելու համար այցելեց Բայրբուլայ (Զեսաբի շրջան):

Ռազմավարական տեսակետից կարելի էր այդ շրջանում հիմնգրորդ շարսայան դեր կատարող թուրքմենները կարող են թանկ վճարել այս դասերազմում իրենց վարազի համար: Թեև թուրքմեն ղեկավարները իրենց ելույթներում համառոտեմ դաստղանում են Սիրիայի սարածալային ամբողջակամության սկզբունքը (ֆրդերի իմնավարաճես ելույթներից սարբերվելու համար), նրանց անջատակամությունը, զերազգայնական դանթյուրիզմի հակումը և կովկասյան ու միջինասիական սալաֆիսների հետ համագործակցությունը մթազում են վաղվա Սիրիային վերաբերող նրանց նախագիծը: Մի օր Թուրքիայի աջակցությունից զրկվելը կարող է կործանարար հետեւանմներ ունենալ թուրքմենների համար...

France-Arme'nie / janvier 2016
Փրաւս. քարգն. Պ. Բ.

Տավուռի մարզի Բերդավան գյուղի մանկապարտեզում սեղադրվել է արեալին ջեռուցման համակարգ

Սույն թվականի դեկտեմբերի 22-ին Վայրի բնության եւ մշակութային արժեքների պահպանման հիմնադրամը (FPWC) եւ ՎիվաՍԵԼ-USU-ն անփոփոխ են Տավուռի մարզի Բերդավան գյուղում իրականացվող մախազի արդյունաբերությունը: Համաստեղ իրականացվող «Այլընտրանքային էներգիա» ծրագրի օգնությամբ արդյունաբերական սահմանից 1 կմ հեռու գտնվող համայնքի մանկապարտեզի ջեռուցման համակարգը համալրվել է արեալին ջրասփռուցիչներով:

լամիս չի լինի չօգտվել անուշաբույսի արդյունաբերության զարգացմանը: Մանկապարտեզում արեալին սփռուցիչի սեղադրումը ոչ միայն կնպաստի հոսանքի ծախսերի կրճատմանը, այլ նաև ուսուցողական նշանակություն կունենա. երեխաները փոքր սարիքից կհասկանան, որ ղեկավար է դաստիարակում եւ գիտելիք վերաբերում ունենալ բնության հանդեպ, առաջա-

գած խնդիրների լուծման համար օրհնալ սարքերակներ փնտրել, իմանալ առավել առաջադեմ եւ նորարար տեխնոլոգիաների օգտագործման արդյունավետության մասին»,-ասել է ՎիվաՍԵԼ-USU-ի գլխավոր տնօրեն **Ռալֆ Յիրիկյանը**:

Մոտ 3,600 բնակիչ ունեցող Բերդավան համայնքի մանկապարտեզ հաճախող երեխաների թիվը 100-ից ավելի է: Սկսած ինստիտուցիոնալ թվականներից մանկապարտեզը ջեռուցվել է փայտե վառարաններով, որոնք, բացի ծախսասար է ոչ արդյունավետ լինելուց, նաև վստահություն էր երեխաների համար: Ընթացիկ տարում մանկապարտեզում սեղադրվել է ջեռուցման համակարգ, որը թեև արդյունավետ է կայուն ջերմություն, սակայն

ծախսասար է եւ համայնքի դրամական միջոցների հետ անհամատեղելի:

Նախագծի օգնությամբ գյուղի մանկապարտեզում առկա ջեռուցման համակարգը համալրած արեալին ջրասփռուցիչները ջեռուցման էներգաարդյունավետ եւ բնապահպանական տեսանկյունից արդարացի միջոց են: Համակարգի գործարկումը 50-60%-ով կնվազեցնի ջեռուցման ծախսը եւ կադրակազմի սափ ջրամատակարարում ողջ տարվա ընթացքում բացառապես արեալին ջրասփռուցիչների միջոցով: Ջեռուցման համակարգի գազի կաթսաները կօգտագործվեն միայն ձմռանը՝ գիշերային ժամերին՝ համակարգը սառեցումից դաշտապահելու համար:

Հայտարարություն

ՀՀ կենտրոնական բանկի կողմից CISCO եւ HP-3PAR «բլեյդ» սերվերային համալիրների լրացուցիչ բաղադրամասերի մատակարարող եւ գործարկման աշխատանքներ իրականացնող կազմակերպություն ընտրելու համար բաց ընթացակարգ կազմակերպելու մասին

Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկը կազմակերպում է բաց ընթացակարգ՝ ՀՀ կենտրոնական բանկի կողմից CISCO եւ HP-3PAR «բլեյդ» սերվերային համալիրների լրացուցիչ բաղադրամասերի մատակարարող եւ գործարկման աշխատանքներ իրականացնող կազմակերպություն ընտրելու համար:

Բաց ընթացակարգին կարող են մասնակցել Հայաստանի Հանրապետության եւ օտարերկրյա իրավաբանական եւ ֆիզիկական անձինք, որոնք բավարարում են սույն հայտարարությամբ եւ հրավերով սահմանված որակավորման չափանիշներին եւ ունեն գնման թայմանագրով նախատեսված դրամավորումների կատարման համար դրամային ապահովում, սեփական կապիտալ եւ ֆինանսական միջոցներ:

Բաց ընթացակարգին մասնակցելու ցանկացող անձինք մեծ է բավարարելու հետեւյալ պահանջները՝

Մասնակիցը ղեկավարում է ունենա թայմանագրով նախատեսված դրամավորումների կատարման համար հրավերով պահանջվող՝

- 1) մասնագիտական գործունեության համադրամասերի մատակարարող թայմանագրով նախատեսված գործունեությանը.
- 2) մասնագիտական փորձառություն.
- 3) սեփական միջոցներ.
- 4) ֆինանսական միջոցներ.
- 5) աշխատանքային ռեսուրսներ:

Հայտերն անհրաժեշտ է ներկայացնել թղթային ձևով, Հայաստանի Հանրապետություն կենտրոնական բանկ՝ ֆ. Երևան 0010, Վազգեն Սարգսյանի փողոց 6 հասցեով:

Հայտերը մեծ է ներկայացվելու հայտերն լեզվով: Մասնակիցները կարող են իրենց հայտերը ներկայացնել մինչև 2016թ. փետրվարի 02-ի ժամը 16:00 «Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ» ֆ. Երևան 0010, Վազգեն Սարգսյանի փողոց 6 հասցեով:

Հայտերի բացման միջոցով անց է կացվելու ՀՀ կենտրոնական բանկում՝ ֆ. Երևան 0010, Վազգեն Սարգսյանի փողոց 6 հասցեով, 2016թ. փետրվարի 02-ին, ժամը 16:00-ին:

Մրցույթի արդյունքների անփոփոխան միջոցով հրավիրվում է 2016թ. փետրվարի 09-ին, ժամը 16:00-ին:

Բաց ընթացակարգում հաղթողը որոշվելու է՝ 1) այն մասնակցին ընտրելու միջոցով, որի առաջարկած գնին եւ ոչ գնային չափանիշներին տրված գնահատականների համադրմամբ ամենաբարձրն է:

Մրցույթին մասնակցելու հրավերը հրատարակված է Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի ինտերնետային WEB կայքում (www.cba.am): Մրցույթին մասնակցելու հրավերը, ինչպես նաև լրացուցիչ տեղեկություններ ստանալու համար ցանկացողները կարող են դիմել Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի Գործերի կառավարչություն, հեռ. 59-28-02, 59-28-05, ներքին՝ 18-02, 18-05:

Բաց ընթացակարգին մասնակցելու հրավերի թղթային տարբերակը ստանալու համար ցանկացողները կարող են դիմել Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ՝ ֆ. Երևան 0010, Վազգեն Սարգսյանի փողոց 6 հասցեով:

«ՎԵԿ» հասարակայնության հետ կապերի ծառայություն

Հայտարարություն

Սույնով Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկը հայտարարում է Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի կարիքներն ադապտացվելու մոտակայքում www. abcfinance.am «Ֆինանսներ բոլորի համար» եւ «Ֆինանսական օգնական» կայքերի ստեղծման համար կազմակերպության ընտրության մրցակցային երկխոսության նախաորակավորման ընթացակարգ:

Մրցույթին հայտերի ընդունման վերջին ժամկետն է 2016 թ. հունվարի 21-ը, ժամը՝ 16:00:

Մրցույթին հայտերի բացման օրն ու ժամն է՝ 2016 թ. հունվարի 21-ը, ժամը՝ 16:00:

Մրցույթի արդյունքների անփոփոխան միջոցով հրավիրվում է 2016 թ. հունվարի 28-ը, ժամը՝ 16:00:

Մրցույթին մասնակցելու համար մանրամասն տեղեկություններ ստանալու մոտակայքում կարող եք դիմել Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ, հասցեն՝ 0010 Երևան, Վազգեն Սարգսյան 6, web կայք՝ www.cba.am, հեռ., (010) 59-28-05, (010) 59-28-02, ներքին, 18-02, 18-05:

«ՎԵԿ» հասարակայնության հետ կապերի ծառայություն

Հայտարարություն

Սույնով Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկը հայտարարում է ՀՀ կենտրոնական բանկի ԴՌԻԿԿ կայքի ստեղծման համար կազմակերպության ընտրության մրցակցային երկխոսության նախաորակավորման ընթացակարգ:

Մրցույթին հայտերի ընդունման վերջին ժամկետն է 2016 թ. հունվարի 21-ը, ժամը՝ 16:00:

Մրցույթին հայտերի բացման օրն ու ժամն է՝ 2016 թ. հունվարի 21-ը, ժամը՝ 16:00:

Մրցույթի արդյունքների անփոփոխան միջոցով հրավիրվում է 2016 թ. հունվարի 28-ը, ժամը՝ 16:00:

Մրցույթին մասնակցելու համար մանրամասն տեղեկություններ ստանալու մոտակայքում կարող եք դիմել Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ, հասցեն՝ 0010 Երևան, Վազգեն Սարգսյան 6, web կայք՝ www.cba.am, հեռ., (010) 59-28-05, (010) 59-28-02, ներքին՝ 18-02, 18-05:

«ՎԵԿ» հասարակայնության հետ կապերի ծառայություն

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Սույնով հայտարարում ենք, որ «Թեղուս» փակ բաժնետիրական ընկերությունը (այսուհետ՝ Ընկերություն) կազմակերպում է հանդիպում Թեղուսի լեռնահարսացուցիչ կոմբինատի փոփոխության եւ ղեկավարման ծրագրի (այսուհետ՝ Ծրագիր) օգնությամբ իրականացնելու համար:

Հանդիպման օրակարգում հետեւյալ հարցերն են.

Պատմամշակութային հուշարձանների պահպանության ուղղությամբ 2015թ. կատարված եւ 2016թ. ընթացքում նախատեսվող աշխատանքները,

2015թ. ընթացքում օգնական միջավայրի պահպանության եւ աշխատանքի անվտանգության ապահովման ուղղությամբ իրականացված միջոցառումները, 2016թ. առաջին եռամսյակում նախատեսվող միջոցառումները,

Ծրագրի օգնությամբ ներգրավման եւ կորորացիայի սոցիալական դաստիարակման ուղղությամբ 2015թ. իրականացված միջոցառումները:

Այլ հարցեր: Ընկերության՝ ֆ. Երևան, Խանջյան 19

հասցեով եւ Լոռու մարզի Թեղուս գյուղում գտնվող գրասենյակներում, Լոռու մարզի Ալավերդի ֆաղափ ֆաղափադարանում, Թեղուս եւ Շնող գյուղերի գյուղատնտեսարաններում 2015թ. դեկտեմբերի 21-ից 2016թ. հունվարի 29-ը կբացվեն գրանցամատյաններ, որոնցում օգնականները կարող են գրառել մեկնաբանություններ, առաջարկություններ, նկատարումներ եւ այլ հարուրդագրություններ՝ հանդիպման օրակարգում ներառված հարցերի վերաբերյալ: Օրակարգում ներառված հարցերի վերաբերյալ հարուրդագրություններ այդ ժամանակահատվածում կարող եք ուղարկել նաև էլ. փոստով՝ pr@vallex.com հասցեով:

Ընկերությունն ակնկալում է օգնականների ակտիվ եւ կառուցողական մասնակցություն:

«Վալեքս» խմբի ընկերությունների Տեղեկատվության եւ հասարակայնության հետ կապերի բաժին